

Archeologische Werkgroep Leidschendam-Voorburg

Jaarverslag 2017

Programma van activiteiten 2018 en 2019

Het bestuur van de vereniging AWLV is sinds de algemene ledenvergadering van 25 april 2017 als volgt samengesteld:

dhr. C.A. van der Brugge	voorzitter
dhr. mr R.L. Hirschel	secretaris
mevr. drs J. van den Engel-Hees	penningmeester
mevr. drs A.E. Oostdijk	lid
mevr. ir T. Kiers	lid
dhr. R.W.M.G. Zalmé	lid
dhr. M. van Rijn	adviseur / beheerder VvE

I. ALGEMEEN

Voorwoord van de voorzitter

Voor onze werkgroep is 2017 een goed jaar geweest. Onze trouwe kern van leden is elke woensdagavond bezig met het uitwerken van vondsten. Gelukkig kan er soms een onderzoek worden afgerond en gaan de volle dozen met vondstmateriaal naar het provinciaal depot van Zuid-Holland. Onlangs mochten we ons verheugen in een bezoek van de beheerders van dit depot en hebben wij ze rondgeleid in onze werkruimte. Ondanks het feit dat we nog veel opgravingen niet volledig hebben gedocumenteerd, was men heel tevreden over wat men aantrof. De beheerders boden alle medewerking aan als er aanvullende technische of praktische ondersteuning nodig is.

Naast de nodige lezingen, intern en extern, is de groepsreis van onze archeologische werkgroep naar Boedapest wel een hoogtepunt geweest. Op uitnodiging van de Nederlandse ambassadeur in Hongarije, Gajus Scheltema, al jaren lid van onze werkgroep, hebben we tal van archeologische sites bezocht. Op de website staat een beknopt verslag met foto's van deze reis.

Groepsfoto op de poesta (foto: Nándor Rác)

Voor 2018 hebben we nog de nodige wensen wat betreft de herkenbaarheid van de geschiedenis van onze gemeente. Veel inwoners van onze gemeente zijn zeer geïnteresseerd in archeologie, maar het is een lastig probleem om een en ander zichtbaar te maken. De Vlaardingencultuur, volop aanwezig op de strandwallen, is onlangs weer bij Leidsenhage aangetoond. Forum Hadriani, de Romeinse stad, is onzichtbaar. Binnen een werkgroep, met gemeente en Museum Swaensteyn, proberen we opnieuw om gelden vrij te maken om onze geschiedenis zichtbaar te maken.

Bestuurlijke zaken

De algemene ledenvergadering op dinsdag 25 april is bijgewoond door acht leden en vijf bestuursleden.

Ook dit jaar is het bestuur diverse malen voor overleg bijeengekomen. Er waren zes bestuursvergaderingen. Met de regioarcheologen is dit jaar helaas geen overleg gevoerd.

Net als in voorgaande jaren zijn in maart en september de veldwerkleidersvergaderingen bijgewoond die door de afdeling Den Haag en omstreken van de AWN worden georganiseerd. Deze vinden op wisselende locaties plaats.

Ons bestuurslid Titia Kiers heeft zes vergaderingen van het Erfgoedpodium bijgewoond. In dit podium zitten vertegenwoordigers van organisaties, verenigingen en dergelijke die zich binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg met cultuur in de meest brede zin van het woord bezighouden.

Onze voorzitter heeft samen met Titia drie vergaderingen van de projectgroep Ontwikkeling Masterplan Romeinen aan de Vliet bijgewoond. In de projectgroep hebben zitting: de gemeente, Museum Swaensteyn, een projectleider, een bewoner en de AWLV. Het doel is duidelijk te maken dat de geschiedenis van de Limes niet één verhaal is, maar uit vele verhalen bestaat. Het is de hoogste tijd om Forum Hadriani, het Kanaal van Corbulo en de Romeinse geschiedenis in de gemeente Leidschendam-Voorburg door een groot publiek te laten beleven en er toeristische, economische en educatieve waarde aan te verbinden.

Gebouw

De AWLV wordt bij het overleg met de Vereniging van Eigenaren (VvE) vertegenwoordigd door onze voorzitter, Kees van der Brugge, en onze adviseur Martin van Rijn. Na de ingrijpende werkzaamheden aan de riolering die vorig jaar zijn uitgevoerd, blijven wij last houden van rioollucht. Ondanks deze onvolkomenheid is het beschikken over een eigen werkruimte een enorm voordeel dat veel zusterverenigingen in de Haagse regio niet hebben. De verzekeringsmaatschappij heeft vanwege de hoge schades in het verleden de premie fors verhoogd en het eigen risico aangepast.

Overige zaken

Diverse verzoeken om vooroverleg van in voorbereiding zijnde ontwerpbestemmingsplannen zijn aan ons voorgelegd voor commentaar.

In de werkruimte hebben vier lezingen plaatsgevonden van de afdeling Den Haag en omstreken van de AWN, evenals de algemene ledenvergadering van de afdeling.

Op dinsdag 24 januari hebben wij gastvrijheid geboden aan de Landelijke Werkgroep Deskundigheidsbevordering van de AWN voor het houden van een lezing over Armenië.

Het ledenaantal is iets gegroeid. Aan het eind van 2017 had de vereniging 71 leden en donateurs.

II. DE ARCHEOLOGISCHE KERNACTIVITEITEN

1. Onderzoek en begeleiding in het veld

In 2017 hebben wij helaas geen zelfstandig veldwerk kunnen uitvoeren.

Twee leden hebben in april meegeholpen met de opgraving van RAAP BV in Vlietvoorde, achter Life & Garden in Leidschendam. Tijdens deze opgraving zijn de funderingen van landgoed Oostbosch, waarbij zelfs nog een stuk van een houten vloer is aangetroffen. Tevens is een stuk van het Kanaal van Corbulo aangesneden.

Funderingen van landgoed Oostbosch tijdens de opgraving van RAAP BV
(foto: Joanneke van den Engel-Hees)

Verschillende leden hebben op woensdag 23 augustus archeologen van het adviesbureau Transect uit Eibergen geholpen bij een vervolgoopgraving bij Leidsenhage waar nog een stukje onderzocht moest worden dat bij de opgravingen vorig jaar onbereikbaar was. Hierbij zijn wederom sporen en vondsten, waaronder aardewerk en vuursteen, gevonden van de Vlaardingencultuur (Nieuwe Steentijd ca. 3000 v.Chr.). Deze sluiten aan op de sporen van huizen en palenrijen die tijdens de opgraving in 2016 op het naastgelegen terrein zijn gevonden.

Enkele leden hebben in de week van 14 november het rooien van kastanjabomen in Park Arentsburgh nauwlettend gevolgd. Er werden geen vondsten gedaan.

2. Vondstverwerking

De beschrijving van de vondsten, verzameld door tuinders van de Amateur Tuindervereniging (ATV) Arentsburgh, is afgerond en heeft geresulteerd in een rapport, dat is aangeboden aan de leden van de ATV. Inmiddels zijn nieuwe vondsten bestudeerd, waarover ook een rapport zal worden uitgebracht.

De midweekse vondstverwerkingsavonden zijn goed bezocht. Dit jaar is er verder gewerkt aan de vondsten die in 1988 zijn gedaan op het Soomerlustplein in Voorburg-West.

Determinatie van de vondsten van het Soomerlustplein (foto: Joanneke van den Engel-Hees)

Het complex Herenstraat 1, een opgraving uit 1996-1997, is afgerond en de afsluitende publicatie is bijna gereed.

III. VOORLICHTING EN EVENEMENTEN

1. Website

Onze website wordt regelmatig geraadpleegd. Dat blijkt bijvoorbeeld niet alleen uit de vragen die onze webmaster bereiken, maar ook uit de aanmelding van verschillende nieuwe leden via de website. De webmaster zorgt ervoor dat de inhoud regelmatig wordt geactualiseerd. Hij is daarvoor echter wel afhankelijk van inbreng door anderen.

2. Gegeven rondleidingen, lezingen en lessen

Rondleidingen

Op maandag 1 mei was er een open dag van het archeologisch onderzoek in Vlietvoorde achter Life & Garden in het kader van de Nationale Romeinenweek. Martin van Rijn heeft uitleg gegeven, samen met enkele andere leden van de werkgroep, medewerkers van RAAP BV en van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Kinderen konden onder andere met een metaaldetector zoeken naar oude munten en spijkers. Er kwamen veel enthousiaste reacties.

Uitleg over de opgraving Duivenvoordecorridor tijdens de open dag in de Romeinenweek (foto: Martin van Rijn)

In het kader van een les archeologie heeft een klas van het Veurs Lyceum op woensdag 23 augustus een bezoek gebracht aan de vervolgoopgraving bij Leidsenhage, alwaar zij werden ontvangen door enkele leden van de AWLV die hen vertelden wat er zoal was te zien en hoe het archeologische onderzoek naar de Vlaardingencultuur in zijn werk ging.

Op donderdag 21 september hebben de leden Hans en Inge Ooms een rondleiding verzorgd over het opgravingsterrein naast de vlindertuin aan de Veursestraatweg. Er zijn enkele tientallen basisscholieren uit groep 4 van de RK-PC Samenwerkingsschool Emmaüs rondgeleid.

Lezingen

Op zondag 12 november heeft Wim van Horssen een lezing gegeven in de Koningkerk in Voorburg voor de Werkgroep Kerk en Buurt, getiteld 'Spitten in de tuin van de bovenmeester' over de opgraving van Herenstraat 1 in Voorburg. Deze lezing is door 29 mensen bezocht.

Op zaterdag 25 november heeft Wim van Horssen iets verteld over 'Vijf eeuwen boeren aan de Noortheylaan in Leidschendam-Voorburg', de opgraving in 2000 en 2001 in en rond de 'Bohemenhoeve' aan de Noortheylaan in het programma WeekendKompas van Radio Midvliet.

Lessen

Op donderdag 14 september heeft ons lid Martin van Rijn samen met Helle Molthof van Archeologisch Adviesbureau RAAP BV een gastles gegeven op het Veurs Lyceum in Leidschendam. Zij hebben aan havo 3 leerlingen wat verteld over archeologie en de Romeinse tijd.

3. Evenementen

Dit jaar hebben wij op zaterdag 26 augustus voor de vierde keer een kraam bemand op het Cultureel Zomerfestival in winkelcentrum Julianabaan in Voorburg. De belangstelling was goed en diverse mensen hebben zich aangemeld voor onze nieuwsbrief.

Mede vanwege onze aanwezigheid op het zomerfestival hebben wij ook dit jaar afgezien van deelname aan Open Monumentendag.

Ter gelegenheid van de Nationale Archeologiedagen hebben twee leden van onze vereniging op zondag 15 oktober in Museum Swaensteyn een vondstenspreekuur gehouden. Helaas was de belangstelling daarvoor beperkt.

4. Tentoonstelling

Van zaterdag 22 april tot en met zondag 15 oktober was in Muzee Scheveningen de reizende tentoonstelling Romeinse Kust te zien over het leven aan de Nederlandse kust in de Romeinse tijd, waaronder ook in Forum Hadriani. De AWLV heeft voor deze tentoonstelling de maquette van het Kanaal van Corbulo uitgeleend die is gemaakt door leden van de voormalige Archeologische Werkgroep Leidschendam. Na afloop van de tentoonstelling in Scheveningen is de maquette teruggekeerd in de werkruimte en is die niet meer meegegaan met de reizende tentoonstelling naar het Zeeuws Museum in Middelburg. Dit, omdat de tentoonstelling in Middelburg een wat ander karakter zou krijgen.

5. Archeovlog

Tijdens een van de werkavonden is ons bestuurslid Joanneke van den Engel-Hees geïnterviewd over de rol van vrijwilligers in de archeologie voor de website Beleef archeologie van de Provincie Zuid-Holland. De opnames van de Archeovlog zijn gemaakt door Evert van Ginkel en Yuri van Koeveringe van het bureau TGV teksten & presentaties. Het filmpje laat verschillende aspecten van het werk van de AWLV zien, waaronder leden die bezig zijn met de vondstverwerking. Het resultaat van de opnames is te bewonderen op <https://www.beleefarcheologie.nl/2017/08/16/nieuwe-archeovlog-vrijwilligers-archeologie/> en op onze eigen website onder het kopje 'Wie zijn wij'.

6. Excursie

Van donderdag 18 tot en met dinsdag 23 mei heeft een groep leden deelgenomen aan een archeologische reis naar Boedapest, de hoofdstad van Hongarije, op uitnodiging van de Nederlandse ambassadeur, Gajus Scheltema, lid van de AWLV. Diverse prehistorische en Romeinse vindplaatsen zijn bezocht, naast mooie archeologische musea. Van deze zeer boeiende en geslaagde reis is een beknopt verslag verschenen op de website.

Rondleiding door de Romeinse stad Gorsium (foto: Kees van der Brugge)

7. Publicaties

a. Krantenartikelen

De krantenberichten over archeologie in de gemeente Leidschendam-Voorburg waren dit jaar behoorlijk divers. Er werd niet alleen bericht over Forum Hadriani, maar ook over het Kanaal van Corbulo, opgravingen bij Leidsenhage en in de Duivenvoordecorridor en over diverse lessen en lezingen.

2 mei	www.Vlietnieuws.nl : Sensatie: twee Kanalen van Corbulo.
17 mei	Het Krantje: Romeinen in een modern jasje.
8 juni	Het Krantje: Vertraging Vlietvoorde.
28 juni	Het Krantje: ‘Overwoekerde stenen’ bij Arentsburgh.
20 augustus	www.Vlietnieuws.nl : Forum Hadriani in Scheveningen.
23 augustus	Het Krantje: Waterspoorpark. Openingsfeest 2 september.
24 augustus	www.Veurslyceum.nl : Archeologische opgravingen.
25 augustus	www.Vlietnieuws.nl : Opnieuw opgraving in Leidsenhage.
6 september	Het Krantje: Lezing over archeologie.
6 september	Het Krantje: Waterspoorpark feestelijk geopend.
14 september	www.Veurslyceum.nl : Gastles archeologie.
19 september	www.Vlietnieuws.nl : Een stukje vergeten Voorburg.
28 september	De Volkskrant: Hoe Hadrianus rust en rijkdom bracht. Interview archeoloog Tom Buijtendorp.
5 oktober	www.Vlietnieuws.nl : In de voetsporen van Corbulo.
6 oktober	www.Vlietnieuws.nl : Archeologisch spreekuur tijdens Archeologiedagen.
10 oktober	www.Vlietnieuws.nl : Geld voor onthulling dagboeken van Reuvens.
11 oktober	Het Krantje: Nationale Archeologiedagen in Museum Swaensteyn.

11 oktober	Nieuwe app 'Kanaal van Corbulo'.
12 oktober	www.Vlietnieuws.nl : App 'Kanaal van Corbulo'.
18 oktober	Het Krantje: App Kanaal van Corbulo gelanceerd in Swaensteyn.
3 november	www.Vlietnieuws.nl : Steiger bij Forum Hadriani laat op zich wachten.
8 november	Het Krantje: Volgend jaar Romeins festival in Voorburg.
12 november	www.Vlietnieuws.nl : Romeins festival gepland in zomer 2018.
12 november	www.Vlietnieuws.nl : Spitten in de tuin van de bovenmeester.

b. Tijdschriftartikelen

Bijgaand een overzicht van artikelen die de AWLV betreffen of gaan over archeologisch onderzoek of archeologische vondsten in de gemeente Leidschendam-Voorburg:

- Amkreutz, L., 'Een prehistorisch dolkje op de parkeerplaats', *Archeologische Kroniek van Zuid-Holland*, 48^e jaargang, 2017, p. 57-58;
- Band, A.P. van den, 'Molen De Salamander in Leidschendam', *Kwadrant 2*, jaargang 35, 2017, p. 9-15;
- Goossens, T.A. (Archol bv), 'Leidschendam | de Bosrand en Noortheylaan', *Archeologische Kroniek van Zuid-Holland*, 48e jaargang, 2017, p. 34;
- Redactie, 'Archeologie dichtbij', *Beleef Zuid-Holland*, jaargang 1, nr. 1, 2017;
- Zalmé, R., 'Verslag onderzoek van door leden van de Amateur Tuindervereniging Arentsburgh verzamelde scherven. Vondsten uit de grond van de ATV Arentsburgh', *Kwadrant 1*, jaargang 35, 2017, p. 12-18.

c. Boeken

Donderdag 28 september is in Amsterdam het boek *Het jaar 117. Sporen van Trajanus en Hadrianus in de Lage Landen* verschenen van de hand van Tom Buijtendorp. Tom heeft aan de wieg gestaan van de Archeologische Werkgroep Voorburg, de voorganger van de AWLV en het boek besteedt derhalve natuurlijk ook aandacht aan de stichting van Forum Hadriani door keizer Hadrianus.

IV. PROGRAMMA VAN ACTIVITEITEN IN 2018 – 2019

Voor de periode 2018 – 2019 zal het accent liggen op:

- a. het doen van waarnemingen en het uitvoeren van kleinschalige archeologische onderzoeken al dan niet op terreinen die door het bevoegde gezag zijn vrijgegeven;
- b. het meegraven met archeologische bedrijven;
- c. de periodieke inventarisatie en beschrijving van door leden van de Amateur Tuindervereniging Arentsburgh in hun volkstuinen gedane vondsten;
- d. het uitvoeren van het beleidsplan voor de periode 2015-2020;
- e. het actief blijven bijdragen aan het Erfgoedpodium;
- f. het overdragen van vondsten aan de provincie met inbegrip van de documentatie; dit betreft een meerjarenproject;
- g. het redden van tekeningen die door lekkages waterschade hebben opgelopen;
- h. het uitbrengen van de publicatie over de opgraving Herenstraat 1;
- i. het uitbrengen van een rapport of andere publicatie over de opgraving Soomerlustplein;
- j. het uitwerken van de opgraving Schoolstraat/Klink;
- k. het continueren van een regelmatig overleg met de regioarcheologen;
- l. het zitting hebben in de projectgroep Ontwikkeling Masterplan Romeinen aan de Vliet;
- m. het meedenken over de herinrichting van de Romeinenzaal in Museum Swaensteyn;
- n. het meedenken over de inrichting in de nieuwe Mall of the Netherlands van een presentatie over de opgravingen in Leidsenhage in 2016 en 2017 van de Vlaardingencultuur;
- o. het deelnemen aan het Cultureel Zomerfestival op zaterdag 25 augustus 2018;
- p. het leveren van een bijdrage aan de Romeinenweek van zaterdag 28 april tot en met zondag 6 mei 2018;
- q. het meedoen aan de Nationale Archeologiedagen (vrijdag 12, zaterdag 13 en zondag 14 oktober 2018) door het organiseren van een minisymposium over de Vlaardingencultuur in samenwerking met de vereniging Erfgoed Leidschendam en de gemeente Leidschendam-Voorburg;
- r. een excursie naar de Romeinse tempel onder de kerk van Elst;
- s. een excursie naar Zwammerdam en Vleuten-De Meern.